

V této věrnosti *vnášela Jednota do theologických zápasů klasického věku reformačního odkaz první reformace.*

Podstatná jednota reformace byla Bratřím výpovědí víry, ale nezavírali oči před historickou skutečností její rozmanitosti. Zjednodušením této skutečnosti můžeme hovořit hlavně o dvojí reformaci. První reformací rozumím dosti široký proud obnovných snah, působících buď uvnitř lidsky organisované církve, buď odpadem od ní od 12. až asi do konce 16. století. Síla tohoto proudu se napřela k obnovení církve v hlavách i údech a došla klasického výrazu i dočasné evropské účinnosti jednak ve valdensství, jednak v husitském revolučním hnutí a do značné míry také v českém bratrství. Byla to reformace, připusťme, konec konců neúspěšná, ale při bohoslovném hodnocení nemůže její vnější neúspěch v daném položení společenských sil svědčit proti její pravdě.

Srovnáme-li tuto první, formálně ještě středověkou reformaci, s druhou reformací 16. věku, vnutí se naší pozornosti už na první pohled některé její svérázné rysy, ne-li rovnou zásady, které se mají ke světové reformaci protikladně, ale často i ve své protikladnosti jako předjímka. Její princip autority má své ohnisko v evangeliijním podání, hlavně v kázání na hoře a v nadějném výhledu ke konečnému dovršení Kristova kralování na světě. Pojetí evangelia jakožto životního pravidla umocňuje kriticky přísný pohled na platnost svátostných kněžských úkonů. Avšak nedočkavý výhled ke konci časů přesto relativisuje zákonnou stránku evangelia, živí sklon k prorockému vidění a pohotovost přijímat zjevení Ducha svatého bezprostředně, někdy dokonce bez ohledu na svědectví Písma.

Naproti tomu druhá reformace důsledně váže autoritu nad církví k celku zvěsti Písma svatého. Z něho k ní promlouvá zvlášť výrazně okruh pavlovských listů. Zákonnost evangelia ustupuje před jeho milostivostí a darem křesťanské svobody. Naděje v konečné vítězství Kristovo se zužuje na rozjímání o osobním věčném životě a ztrácí na ethickém dosahu společenském. Na druhé straně znemožňuje nebo aspoň podvazuje kritickou mírou Písma jakkoli rozbujelé visionářství náboženské.

Rozdíl mezi oběma reformačními proudy není pouze časový. Je to především rozdíl jejich společenské ozvučnosti. První reformace byla lidová v nejširším smyslu. Sdružila vyznavače valnou většinou z nejnižší postavených společenských vrstev. Byla sociálně zneklidňující, někdy revoluční. Druhá reformaci se dostalo většinou ohlasu v kruzích mladého měšťanstva v době počínajícího a postupujícího rozkladu feudalismu. Společensky byla konservativní.

I když vznik druhé reformace spadá do počátku 16. století, první reformace ji provází ještě i v této době dále. Obě reformace se setkaly, po krátký čas šly spolu ruku v ruce, pak se rozešly. Rozličné skupiny křtěnců představují v klasicky reformačním věku [16. století] v různé míře a čirosti první reformaci už dávějšího vzniku. Vede zajisté přímá svědecká linie od valdenských a táborů k levicovým proudům 16. století.

Theologie Českých bratří, kořeníc v první reformaci, odmítla rozejít se s reformací druhou. K druhé reformaci se Jednota bratrská přihlásila souručivě. Nikoli však, jak nepřestávala věřit a ujišťovat, zapřením své první reformace. Učinila tak naopak proto, že vděčně poznala, kterak tato druhá reformace potřebně biblicky pročisťuje její dosavadní vyznavačský postoj. V bratrském bohosloví obě reformace spolu rozmlouvají a společně se chtějí podrobovat pravdě, kterou je Kristus. Tím je určována zvláštnost bratrského bohosloví, jeho význam v dějinách církve. A v tomto úkolu můžeme spatřovat i podnětnost bratrské teologie pro dnešek.

Cesty bratrské teologie

PRVNÍ GENERACE BRATŘÍ se odvážila za vedení Bratra Řehoře v eschatologické tísní, v „nouzi spasení“ přistoupit k první církvi, to jest založit své společenství v důvěrném spolehnutí na spasitelné dílo Krista Ježíše a v rozhodnutí oddat se jeho kriteriu s uskutečňovatelskou poslušností. Toto její vykročení